

Skolverkets rådslag den 14 februari 2025

Varför ett rådslag?

Skolverkets instruktion (2015:1047)

- *Myndigheten ska genom sin verksamhet främja att alla barn och elever får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö. Myndigheten ska bidra till goda förutsättningar för barns utveckling och lärande och till förbättrade kunskapsresultat för elever. (...)*
- *Myndigheten ska följa utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och kontinuerligt göra en analys av behov av åtgärder inom området. Myndigheten ska även utarbeta och genomföra insatser som tillgodoser dessa behov.*

Bakgrund

- Antalet och andelen barn och unga som identifierats av polisen som involverade i lokala kriminella miljöer har ökat.
- Barn och unga (i åldern 15-20 år) rekryterar andra barn (främst pojkar i åldern 12-15 år).
- De kriminella nätverken där barn involveras bygger på hierarkiska åldersskikt genom individuella äganderelationer mellan äldre och yngre.

Bakgrund

- Barn utnyttjas för att de är billig arbetskraft, kan reducera risker för de äldre samt bidrar till nätverkets tillväxt och förankring i området.
- Nästan alla yngre som involveras i nätverk, engageras i narkotikahandeln.
- Relationerna bygger på insocialisering, tvingande lojalitet och maktutövning genom ömsom våld och ömsom värme.
- Nätverken förebygger utträden genom hot, våld och skuldsättning.

Både samhället och skolan påverkas

- Rekryteringen av barn och unga till kriminella nätverk innebär en utmaning både för samhället i stort och för skolan.
- Huvudmän, rektorer, lärare och övrig skolpersonal ställs inför svåra utmaningar som tar kraft och resurser från skolans kärnuppdrag – att förmedla kunskaper, normer och värden.
- Rekryteringen av barn och unga till kriminella nätverk ställer helt nya krav på skolan; för många rektorer är frågor om trygghet och säkerhet i fokus på ett helt annat sätt än tidigare.
- För tio år sedan var det nästan ingen rektor som behövde tänka på larmbågar, skalskydd, låsta dörrar och skjutningar – idag är dessa frågor en del av vardagen för många rektorer.

Varför rådslag?

- Syftet med rådslaget var att skapa en dialog (och på lite sikt) ett samarbete kring de utmaningar som skolor ställs inför när det gäller rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk.
- Ett forum för erfarenhetsutbyte och samtal i mindre grupper där huvudmän/skolchefer, rektorer, fackliga företrädare, elevorganisationer och andra organisationer deltog.
- Olika aktörer/parter med kunskap inom området gavs tillfälle att ge sina perspektiv i kortare anföranden
- För Skolverkets del var syftet också att få grepp om vad vi behöver göra nu som vi inte har gjort tidigare för att på bästa sätt möta målgruppens behov och kunna erbjuda ett gott stöd.

På programmet

- Fyra föreläsningar varvade med rundabordssamtal:
 - Barn och unga i kriminella nätverk; Katharina Tollin, enhetsråd (Brottsförebyggande rådet)
 - Kommunpolisers brottsförebyggande arbete; Mikael Alfredsson och Ann-Charlotte Krause, kommunpoliser (LPO Södertälje)
 - Skolan - en outnyttjad brottsförebyggande resurs; Marie Torstensson Levander, professor med inriktning mot kriminologi (Malmö universitet)
 - Skolan måste vara en bra plats att vara på; Happy Arenvall Hilmarsdottir, Barn och ungdomsdirektör (Järfälla kommun)

Vad tyckte deltagarna?

- Överlag mycket nöjda med innehållet; bra kombination av föreläsningar och diskussioner.
- Flera önskar mer tid; gärna rådslag i två dagar.
- Möten med flera aktörer; inslag även från Socialtjänsten.
- Flera önskar konkreta exempel på väl fungerande samverkan.
- Flera efterlyser modeller för arbetet på skolor.

Vad händer nu?

- Analys av minnesanteckningar från rundabordssamtalen för att se vilka behov vi kan fånga från dessa samtal.
- Eventuellt ytterligare intervjuer med huvudmän och rektorer.
- Utveckla befintligt webbstöd med nya delar exempelvis kopplat till häktade elever.
- Samlingssida för Skolverkets brottsförebyggande arbete.
- Planera för ett rådslag 2026.
- Fortsätta utveckla vårt viktiga samverkansarbete med andra myndigheter såsom Polisen, BRÅ, CVE, Socialstyrelsen och AMV.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/skolans-arbete-med-att-motverka-rekrytering-till-kriminella-natverk>

Skolverket